

VERENIGING
"ORDE DER VERDRAAGZAMEN"

Kon. Goedgekeurd d.d. 22 februari 1958, nr. 58

GEVESTIGD TE 'S-GRAVENHAGE

Giro no. 468874 t.n.v. de Penningm. der "ODV", DEN HAAG

Uitsl. voor verslagen en abonn. Dovenetelweg 57a 's-Gravenhage Tel. 68.45.41.
Secretariaat: Graaf Willem de Rijkelaan 15 Leidschendam Tel: 070 - 275154

W E E K B L A D

=====
nadruk verboden

20e jaargang nr.18

=====
26 december 1975

N.B.

De lezing over Antroposofie, die door misverstand niet op donderdag 18 december plaats kon vinden, zal nu worden gehouden op vrijdag 23 januari 1976

het Bestuur

-----
x in de kantlijn betekent de vraag

- " " " " " het antwoord

Goeden avond, vrienden.

Wij zijn niet alwetend of onfeilbaar. Ons onderwerp draagt de titel:

DE WIL VAN GOD
=====

Nu ik aan dit door u gestelde onderwerp begin, moet ik allereerst enkele minder aangename punten aanroeren.

Wanneer men spreekt over Gods wil vergeet men, dat geen mens weet, wat God nu werkelijk wil. Daarom wil God meestal, wat de mensen willen. Wat de mensen willen, wordt voor hen Gods Wil, wanneer zij geen redelijke achtergrond kunnen vinden voor iets, wat zij willen gaan doen.

Dit moet u in deze dagen wel bijzonder duidelijk zijn geworden, nu u te maken hebt gekregen met de kaping van een trein en een andere gijzeling. Want de mensen, die dit gedaan hebben, meenden eerlijk, dat dit volgens Gods wil was en hebben zelfs in de bijbel gezocht naar spreuken, die pasten bij de daden, die zij wilden gaan stellen.

Hoe zij daartoe zijn gekomen? Mogelijk was er een predikant, die hen wat te vaak heeft verteld, dat God gerechtigheid is en dat God dus verlangt, dat ook recht wordt gedaan aan .. en zo voorts.

Hier hebt u dan een sprekend voorbeeld van de wil van God, zoals mensen die beschouwen. Steeds weer ontmoeten wij dergelijke benaderingen. Maar hoe kunnen wij werkelijk weten wat God wil?

In de eerste plaats moeten wij beseffen, dat wij niet weten wat God werkelijk is. Wanneer wij al iets ontmoeten, dat voor ons God is, kunnen wij er zeker van zijn, dat dit maar een zeer klein deel vormt van een mogelijke goddelijke werkelijkheid.

Daarnaast moeten wij begrijpen, dat willen voor een God, die, zoals men stelt, almachtig is, gelijk staat met het scheppen van een wet, een grens, die men niet kan overschrijden.

Er zijn natuurlijk vele redeneringen om onder dit onmiskenbare uit te komen. Voor men mij kan beschuldigen van een onjuiste voorlichting, - in deze dagen geschiedt dit toch reeds meer dan genoeg - wil ik stellen, dat de mensen als volgt plegen te redeneren:

God wil, dat de mens vrij is. Als de mens vrij is, kan die mens ook doen, wat God niet wil. Want God grijpt niet in.

Ik stel daartegenover: is dit wel waar? God is volgens u ook nog eens een keer alwetend. Hij weet dus, wat de mensen gaan doen. Indien hij hen desondanks een vrije wil geeft, is 't uit de aard der zaak ook zijn wil en niet alleen een dulden door God, waaruit alles voortvloeit.

Dit wordt dan de kern van het probleem, waarmede wij ons bezig gaan houden. De belangrijkste vraag in dit verband luidt volgens mij: Hoe komen de mensen er dan toe te stellen: God wil dit, of God wil dat?

Ik ga terug naar een ver verleden. In het verleden is er sprake van priesters, die zekere belangen hebben, die zij willen beschermen. Zij hebben ook een zekere macht over de mensen, die zij wensen te behouden. Komt er nu een ogenblik, dat de mensen niet doen, zoals de priesters dit wensen, dan volgt al snel een orakel: een van de Goden spreekt zijn wil uit. Gaat er iets mis ondanks alles, dan is dit natuurlijk de schuld van de mensen, die de wil van God niet beseft hebben en niet onmiddellijk de goddelijke wil hebben volbracht.

De wil van God speelt overal een rol. Zien wij b.v. naar de profeten, dan zien wij aardige voorbeelden hiervan. Steeds weer komen de profeten vertellen, dat God wil, dat de mensen zus of zo handelen. In de praktijk bezien blijkt dit echter vaak in strijd met alles, wat God volgens andere profeten reeds eerder heeft verteld.

Zo stelt men, dat het de wil van God is, dat men op zal trekken en de philistijnen zal uitroeien of verdrijven uit het land: dat het hunne was. Dit is dan een opdracht van dezelfde God, die niet zo lang voordien heeft gesteld: Gij zult niet doden.

Wie moet ik nu geloven? Mozes, de bringer van de wet? Of moet ik meer geloof hechten aan de firma Mozes en Aaron, wanneer zij Israel gaan bezetten?

Steeds weer worden wij gekonfronteerd met iets onredelijks en tegenstrijdigs in hetgeen God van de mens zou verlangen. God is trouwens overal goed voor. Wanneer de pest uitbreekt in Italië, zijn er onmiddellijk vele boetepredikers, die verkondigen, dat deze plaag over de mensen is gekomen, omdat zij hebben gehandeld tegen de wil van God.

Sodom en Ghomorra zijn ten gronde gegaan, omdat zij handelden en leefden tegen de wil van God. Een God, die, zoals degenen die menen het te kunnen weten, ons vertellen, de

mens een vrije wil heeft gegeven en zo niet in de vrijheid van de mens ingrijpt. God geeft, zo stelt men, de mens de vrijheid om te zondigen. Sodom en Ghomorra heeft hij kennelijk die vrijheid niet gegeven. Hij vernietigde deze plaatsen, omdat zij zondig waren.

Maar hoe kan een God iets dergelijks doen met de wezens, die hij een vrije wil heeft gegeven? Was de God, die deze plaatsen vernietigde, mogelijk niet dezelfde God? Of was deze ramp niet het gevolg van de wil van God, die zich niet gericht heeft tegen deze mensen in het bijzonder en hen heeft bestraft voor hun gedragingen? Was er mogelijk sprake van een natuurramp?

Wie zal het zeggen? Je kunt geen konklusies trekken. Maar wanneer ik de mensen hoor verkondigen, dat God liefde is, zo is het in mijn ogen vreemd, dat die God een paar steden met allen, die daarin woonden, uitroeide, omdat er niet voldoende rechtvaardigen te vinden waren, zoals de bijbel ons dit vertelt.

Neen. Ik geloof, dat wij een grote fout maken, wanneer wij te veel schermen met de wil van God. Er is een contact tussen ons en God mogelijk, dat betwijfel ik niet. Hoe ver dit gaat en in hoeverre die God, welke wij ontmoeten, een werkelijke god is - ik spreek maar niet eens van de totale God - kunnen wij ook niet zeggen.

Zeker, diep in ons is er iets, wat ons zegt, dat dit goed is en dat kwaad. Men noemt dit geweten. Maar uit ervaring weten wij ook, dat een dergelijk geweten voor $\frac{1}{2}$ uit dressuur ontstaat. Het is gewoon het gevolg van de wijze, waarop de gemeenschap, de maatschappij, je middels een soort hersenspoeling tot een bepaalde gedragswijze brengt. Het resultaat is dan, dat je je schuldig voelt, wanneer je tegen deze konditionering ingaat.

Maar iets dergelijks heeft niets met God te maken. Wij kunnen in bepaalde staten, waar God niet officieel bestaat, zien, hoe de mensen daar - die niet geloven in God - zich schuldig gaan gevoelen, omdat zij handelen tegen iets, wat zij beschouwen als het belang van het volk of iets dergelijks. Dit geweten werkt op dezelfde wijze.

Daarom kunnen wij niet stellen, dat het geweten het contact met God bepaalt. Wel kun je als mens en geest zeggen: diep in mij heb ik iets, wat ik niet begrijp en waaruit voor mij toch een oriëntatie voort schijnt te komen, zodat ik in het leven bepaalde dingen wel en andere zaken niet kan aanvaarden.

Zou dit dan de wil van God zijn? Het is mogelijk. Maar kunt u dit met zekerheid zeggen. Waar is de mens, die mij, met werkelijke redenen omkleed, kan zeggen : Dit is de wil van God?

Ikzelf leef nu als geest. Is dit de wil van God? Ik neem het aan, maar zeker weet ik dit niet. Ik weet alleen, dat ik besta.

Er zijn lichtende sferen. Ik neem aan, dat die uit God zijn en dat het Gods wil is, dat wij allen daarin eens terecht komen. Maar weet ik dit? Neen. Ik weet het niet en kan het ook niet weten.

Het wezen, waaruit de totaliteit bestaat, verheft zich zo onmetelijk ver boven elk begripsvermogen, dat voor mij nog voorstelbaar is, dat erkenning van onwetendheid volgens mij

het enig mogelijk antwoord is op de vraag: wat is de wil van God? Ik weet het eenvoudig niet.

Maar ja, er zijn altijd mensen, die op een bepaalde wijze plegen te reageren. Wanneer je deze mensen zegt: bewijs mij eens, dat er werkelijk een God is, zoals u die verkondigt, zo antwoorden zij: dit blijkt uit al zijn werken.

Maar hoe weten zij, hoe weet ik, dat dit zijn werken zijn? Alles wat ik kan zien in de natuur, kan ik ook door natuurwetten verklaren. Dan kan ik stellen, dat dit alles wonderbaarlijk is, mooi is, vreemd is. Maar ik kan niet beweren, dat ik met alle zekerheid weet, dat dit alles het resultaat is van een bewuste actie. Ik kan dit ten hoogste vermoeden.

Wanneer ik de gehele 3 dimensionale schepping overzie, die ik kent en alle onderlinge acties en bewegingen daarin beschouw, schijnt het mij toe, dat er een God achter zit.

Ontdek ik, dat er kosmische wetten bestaan, die op elk gebied, zowel voor de stof als de geest van kracht zijn, zo ben ik geneigd te zeggen: dit is de wil van God en bepaalt de grenzen, waarbinnen wij leven. Zeker ben ik echter zelfs dan niet.

En een willen van God gericht op de eenling? Ik heb er geen bewijs voor kunnen vinden, zo min als ik een voor mij vatbaar en kenbaar bewijs heb kunnen vinden voor het bestaan van een God.

Let wel: ik geloof in God. Geloven is een soort innerlijk weten, jawel. Maar dit wordt dan toch zeker mede bepaald door onze behoeften, begeerten, onze achtergronden en scholing, kortom door dat, wat wij zijn.

Ik geloof in God. Maar ik kan niet bewijzen, dat hij bestaat. En wanneer je anderen niet eens kunt bewijzen, dat God bestaat, hoe kun je dan terecht spreken over de wil van die God?

O, er bestaan samenhangen, die op zijn minst opzienbarend zijn. Om een voorbeeld te geven: Er is een vaste loop van sterren en planeten. Nu kun je wel beweren, dat je dergelijke zaken niet astrologisch moogt duiden, omdat dit alleen maar bijgeloof is. Aan de andere kant blijkt toch wel, dat je aan een horoscoop bepaalde geboortevloeden en eigenschappen heel goed kunt aflezen, dat je zelfs bepaalde tendenzen op de wereld af kunt lezen.

Er is schijnbaar een vaste samenhang tussen alles, wat in de kosmos bestaat, leeft en wat er op aarde gebeurt. Je zou kunnen stellen, dat een bepaaldheid van het bestaan redelijk waarschijnlijk is. Maar is dit dan de wil van God?

Samenhangen zijn er in het onmetelijk grote, zowel als in het onmetelijk kleine. Zoek je in de wereld van de subatomaire delen, dan tref je daarin dezelfde wetmatigheden aan, die tussen de sterren kenbaar worden. Ondergang en ontstaan, aantreking en afstoting zijn vergelijkbaar.

Wetten en samenhangen zijn volgens mij ook redelijk wel aantoonbaar. Maar kun je daaronder nu stellen, dat dit met zekerheid de wil van God is? Je dient volgens mij te volstaan met de verklaring, dat dit nu eenmaal zo is, zolang je je veronderstellingen niet bewijzen kunt.

Dit beseffen lijkt mij van groot belang voor allen, die ooit in hun bestaan anderen horen zeggen: Dit is de wil van God.

Er zijn samenhangen. Maar hoe en waarom weten wij niet. Dergelijke samenhangen spelen voor ons een grote rol. Indien wij geen redelijke verklaring kunnen vinden voor ons beleven van die samenhangen, laten wij God als een soort paradepaardje opdraven. Wij stellen eenvoudig, dat dit de wil is van God, zodat wij moeten berusten in hetgeen geschiedt. Maar redelijk is dit niet.

Ik geloof soms, dat de mens, wanneer hij spreekt over de Wil van God, ontsnappen wil aan zijn eigen verantwoordelijkheden en gelijktijdig zo vrij wil worden van eigen onvolkomenheden en gebondenheden.

Ik zeg, dat ik dit geloof, niet dat ik dit kan bewijzen. Maar daar in elk geloof voortdurend stellingen worden verkondigd, die even onbewijsbaar zijn, meen ik mijn geloof hier uit te mogen drukken en te stellen, dat ik bepaalde argumenten, hoe goed ook bedoeld, twijfelachtig vind.

Ja, het is erg moedertje, dat je kindje is gestorven. Maar je moet berusten. Het is de wil Gods, dat dit zo gebeurt en je weet niet, waar het goed voor is.

Het heilige graf moet bevrijd worden. Dieu le veut. Neem uw wapens, roei de heidenen uit. Het is Gods wil. Nu ja, Europa heeft aan dit avontuur veel van zijn beschaving te danken, want men heeft heel wat gestolen in dit heilige land.

Maar was het nu werkelijk Gods wil? Zou het voor God werkelijk belangrijk zijn, wie Jeruzalem regeert? Of zou het voor God, zo hij zich daarmee nog bezig zou houden, van groter belang zijn, dat het z.g. nieuwe Jeruzalem bestaat?

Het volgende is onbewijsbaar, een geloofskwestie. Maar ik heb zo het gevoel, dat het voor God belangrijker zal zijn, dat de mensen innerlijke vrede en een harmonie van samengaan vinden dan de vraag, of een bepaalde plaats op aarde onder de heerschappij van mensen van een bepaald geloof staat.

Maar Europa is dan toch maar praktisch leeggestroomd, toen Peter van Amiens de kreet slaakte: Het heilige graf moet uit de handen van de heidenen worden bevrijd. God wil het....

Met de wil van God als leuze zien wij, hoe mensen anderen in hun vrijheid van denken, leven en handelen beknotten met algehele diktatuur, wanneer dit nodig is. Een mens mag niet leven, zoals hijzelf dit verantwoord acht. Want "God wil, dat hij anders is".

Maar nogmaals: waar is het bewijs, dat dit werkelijk Gods wil is? Dit bewijs is er niet. Het is een stelling, een pretentie, een aanmatiging van gezag. Want heel vaak wordt u iets voorgelegd als noodzakelijk, omdat God dit nu eenmaal zo wil, terwijl er zelfs in de bijbel, de evangeliën, of de handelingen van de apostelen niets te vinden is, wat een rechtvaardiging kan betekenen, voor hetgeen men u als plicht oplegt.

Waar blijven wij dan met die wil van God? "God wil, dat wij bestaan"? Ik neem het aan. Ik kan mij niet voorstellen, dat ik zou bestaan tegen de wil van een kracht, die alles in standhoudt, die in alles is. Dat is dan mijn visie op God.

Indien die God dit wil, zo besta ik. Maar zou die God, die zo onmetelijk veel geschapen zou hebben, zich dan ook nog bezig houden met elk deeltje van die schepping afzonderlijk? Zou die God een soort zielenkruidenier zijn, die telt, alsof zielen bonen zijn, die in een zakje gaan?

Of zou die God eenvoudig zeggen: dit gaat van mij uit, laat het daarom ook tot mij terugkeren? Het spreekt mij persoonlijk meer aan. Maar ik kan niet terecht zeggen, dat dit zeker zo is, of zelfs, dat dit expliciet de wil van God is. Want ik weet het niet.

Ik kan ten hoogste stellen: een God, die zo is, kan ik aanvaarden en een god, die als een waanzinnige tiran op alle slakken zout zit te leggen, terwijl hij de mensheid steeds weer aan zijn willekeur onderwerpt, kan ik geen respect geven. Die God kan volgens mij geen werkelijke God zijn. Het zou eerder een kosmisch kind zijn, dat een beetje speelt met alles, wat wij belangrijk, of zelfs eeuwige zaligheden noemen.

Maar een dergelijke God kan ik mij nu weer niet voorstellen als de schepper van het totaal met zijn regelmaat en wetten, waarin wij kennelijk bestaan.

Daarom zeg ik: ik meen niet, dat je kunt weten, wat God werkelijk wil. Je kunt alleen ondergaan, wat is. Je bent ergens in je bestaan als mens of geest soms weerloos, je wordt bepaald. Ik haalde de astrologie aan: Wanneer men van u allen horoscopen zou maken, zou men voor u allen de zwakke punten van het lichaam op kunnen sommen. En bij rond 80% van u zal dit dan precies kloppen. Toch hebt u een bepaalde lichamelijke toestand zeker niet gewild. Is het dan Gods wil? Ik weet het niet. Het vloeit voort uit het mechanisme van de schepping, dat lijkt mij wel zeker. Maar ik kan mij niet voorstellen, dat er een God bestaat, die zit uit te rekenen: die en die krijgen reumatiek en die anderen niet. Trouwens, indien God kenbaar kwalen zou geven, zouden er, naar ik vrees, heel wat mensen in de rij gaan staan, die van niets last hebben, alleen maar om ook iets te krijgen.

De wil van God? Wat is de wil van God? Laat mij het maar zeggen vanuit mijn standpunt. De wil van God is een verwaande en stupide pretentie van mensen, die door hun éézijdigheid van denken niet eens in staat zijn hun eigen kosmisch bestaan te beleven en te aanvaarden.

De wil van God is een slogan van hen, die anderen willen beheersen en regeren, zonder ook maar zelf in staat te zijn een enkele menselijke reden hiervoor aan te voeren.

De wil van God is een emotionele spreuk, waarmede men al te vaak probeert bij medemensen alle redelijkheid en alle menselijkheid teniet te doen.

De wil van God is een zelfrechtvaardiging, gebruikt door vele dictatoren, wanneer zij hun medemensen vervolgen en doden en hen trachten te dwingen in precies dat rigide keurslijf van leefregels, die zij voor anderen juist achten, omdat zijzelf daar toch geen last van hebben.

De wil van God is de uitvlucht van wanhopige mensen, die voelen, dat zij iets moeten doen en niet weten, hoe dit menselijk redelijk te doen. Dan opeens zeggen zij: Maar God heeft toch gezegd ... waarop zij iets uit de bijbel pakken of desnoods maken om te kunnen roepen: zo is de wil van God, dus mogen wij zo zijn, mogen wij dit doen.

Zo bezien is de wil van God een van de meest giftige en gevaarlijke schappingsen van de mens, die er kunnen bestaan. Niet omdat er geen God is en niet omdat die God willoos zal zijn, maar eenvoudig omdat mensen steeds weer hun eigen dwaasheid en beperktheid nemen en dezen verheffen tot kosmische wijsheid.

Dan noemen zij zich gezondenen van God, tot de tijd uitwijst, dat zij allen alleen maar dwazen zijn geweest.

Het onbewijsbare trekt aan. Daar, waar wij het terrein van het leven benaderen, waarin de rede geen weg meer kan vinden, zeggen wij: daar moet God zijn.

Zelfs een eminent mathematicus als Einstein heeft in het laatste deel van zijn leven gezegd: er moet een God zijn. Want er was iets onbekends, onbenaderbaars. Maar hij heeft in ieder geval niet getracht die God te beschrijven. Hij heeft zeker ook niet geprobeerd anderen duidelijk te maken, wat die God van de mensen eist. Hij heeft alleen gezegd: volgens mij is hij er. En daar had hij volgens mij gelijk in.

Daar, waar het onbekende ons overweldigt, daar waar wij met ons beste streven en pogen niet verder kunnen komen, een blank terrein vinden, waarin wij niet door kunnen dringen, daar mogen wij als mensen en geesten wel zeggen: Daar is God.

Dan kunnen wij desnoods nog zeggen: het is schijnbaar een goddelijke wil, dat wij, zoals wij nu zijn, die grens niet kunnen overschrijden.

Maar dan rationaliseren wij alweer. Dan gaan wij ons onvermogen toeschrijven aan een bovennatuurlijke actie, waartegen wij ons niet kunnen verzetten. Goed! Dat is persoonlijk. Voor mij mag dat.

Maar, zoals u hier tesamen zit, weet u dan, wat God wil? Denkt u, dat u het weet? Niet? Maar u weet innerlijk wel wat u moet zijn en wat u niet moet zijn. U voelt diep in uzelve wel, wat voor u juist is en wat niet.

Of dit iets met God te maken heeft, weten wij niet. Maar kennelijk is er, zelfs wanneer wij alle konditionering kunnen uitschakelen, voor ons een wetmatigheid, waardoor sommige dingen niet en andere wel voor ons aanvaardbaar zijn.

Laat ons er naar streven het aanvaardbare in ons bestaan te laten domineren. Maar laten wij a.u.b. God de schuld niet geven van al het andere. Want dan stel je al snel, dat er een God is, die van je eist, dat al je lijden geduldig gedragen wordt. Nu dien je je te onderwerpen, maar later zal hij alle onrecht, dat aan je begaan werd, wreken.

O ja. Weet u het nog? Het is Gods wil, dat u netjes en beleefd onderdanig aan alle overheden door dit leven kruipt, al wat u hebt en bezit opofferende, tot uw leven toe, wanneer men daarom vraagt. Want dat is Gods Wil en later zal Hij u belonen....

Bitter? Ik kan bitter worden als gal, wanneer de mensen steeds weer roepen: God wil het, dit is de wil van God, dus gehoorzaam, volg mij, verzet u niet.

Ik kan dit niet goed verwerken. Maar mogelijk is dit iets, wat aan mij ligt. Per slot van rekening zijn er heel wat mensen, die redelijk gelukkig leven, omdat zij menen te weten, dat zij leven volgens Gods wil. En of die God dan zetelt in een Vaticaan of een Kremlin maakt dan verder niet zo veel meer uit. Met hun illusie zijn zij gelukkig.

Maar er moet ook een werkelijkheid zijn en volgens mij is deze niet het afzonderlijk besturen van elk leven, de afzonderlijke bepaling van hetgeen deugt, wat niet deugt en dat, wat zonde of mogelijk zelfs zeer zware zonde is. Die werkelijkheid is naar mijn geloof een goddelijke wetmatigheid.

Ik geloof, dat deze wetmatigheid het al regeert, ik geloof,

dat zij uit God voort komt. Ik geloof het, maar ik kan het niet bewijzen.

Ik geloof, dat al, wat wij zijn en al, wat wij doen, deel uitmaakt van een algehele opbouw. Wanneer wij veranderen, dan is dit volgens mij niet zozeer Gods wil t.a.v. het specifieke individu, danwel het normaal inwerken van de totale levende kracht op een verandering van mentaliteit, van trilling, van geestelijke inhoud.

+ Gods wil is voor mij de grens, waarbuiten geen bestaan en geen denken mogelijk is. Al wat denkbaar is, is voor mij deel van de schepping, ook wanneer het niet geuit is. Elke droom, hoe waanzinnig ook, maakt voor mij deel uit van een werkelijke, bestaande schepping.

Al, wat niet denkbaar, formuleerbaar, beleefbaar is, staat voor mij buiten de grens, die volgens mij de enige ware wil van God kan zijn: de beperking van al het geschapene.

Wanneer je de levende bron ziet, dit voortdurend trillend licht, dat met grote felheid schijnt uit te gaan van zijn centrum en toch daartoe schijnt terug te keren op een onverklaarbare wijze, dan zeg ik: ik weet niet, of dit nu God is. Maar hier vind ik de kern van mijn bestaan.

Dat voel je, je kunt het ook niet bewijzen. Dan kijk je naar alle vormen, die zich groeperen rond deze vibraties van licht en zeg je: Ja, het is mogelijk, dat dit door Gods wil tot stand wordt gebracht. Maar het is evenzeer mogelijk, dat ik alleen maar iets meen te zien, wat er werkelijk niet eens is.

Maar voor mij is dit voorlopig de werkelijkheid en ik zal daarmee moeten leven. Laat mij dan zo goed leven met de werkelijkheid, zoals deze nu voor mij bestaat, opdat ik het gevoel van verbondenheid met dit trillende licht niet verlies.

Het was de wil van God, zo zegt men, dat het kindeke Jezus te Bethlehem geboren werd. Maar als U het mij vraagt, had Keizer Augustus met deze geboorteplaats ook wel het een en ander te doen. Toch was deze geen god, ook al noemde hij zichzelf wel zo.

Het was Gods Wil, zo zegt men, dat de kinderen te Bethlehem vermoord werden. Volgens mij was dit eerder de wil van Herodes en in die dagen niet zo ongewoon.

Maar dan spreken de gelovigen: Dit waren de eerste martelaren van het christelijke geloof. Ik meen, dat zij er zelf niet veel van geweten, of veel van gevoeld hebben. En wat het christelijke geloof betreft: dat bestond toen nog niet eens. Dus van deze kinderen martelaren maken, is voor mij alleen maar bedrog, vergeef mij, dat ik het zeg.

Druk ik mij te grof uit. Nogmaals dan: Het lijkt mij verkeerd aan te nemen, dat deze kinderen christelijke martelaren geweest kunnen zijn. Zij immers kenden Jezus niet en aanvaardden zijn leer niet, zij wisten niet, waarvoor zij stierven. Mag je hen dan nog martelaren noemen in christelijke zin?

Dat klinkt u beter? Toch komt het op hetzelfde neer. Ik ga verder: Dat Jezus aan het kruis kwam, was Gods wil. Misschien wel, misschien niet. De enige, die kan weten of dit voor Hem Gods wil was, is Jezus zelf.

Jezus heeft zijn relatie met die kern van trillend licht, die hij Vader noemt. Daaruit vloeit voort, wat Hij is en doet.

Maar wel meen ik zeker te weten, dat het Jezus wil was. Want hij had anders kunnen handelen, dan hij deed.

Als Jezus herrijst uit de dood, spreekt men weer van de wil van God. Maar was dit werkelijk Gods wil? Of was het een natuurlijk uitvloeisel van de ervaring van een persoonlijkheid, die zozeer één werd met het licht, dat zij alleen daardoor reeds niet sterven kon en, gaande door het duister, terug moest keren tot een nog niet voltooide taak.

Wie zal zeggen, wat de waarheid hier is? De predikers, de verkondigers? U? Ik geloof niet, dat iemand werkelijk weet, werkelijk zeggen kan, hoe het geweest is. En wanneer wij horen beweren, dat volgens de mensen het de wil van God is, dat in de eerste wereldoorlog Duitsland de oorlog verklaart om zich te wreken vooral op de verwaten fransen en later horen, dat het de wil van God is, dat de nazi's worden uitgeroeid, dat amerikanen vechten in Vietnam en zo voorts, dan vraag ik mij af, of mensen werkelijk kunnen menen, dat zo iets de wil van God kan zijn.

Is de wil van God dan verdediging van de kleinmenselijke belangen? Is het de wil van God, dat een verdediger van de rassengelijkheid als King in de VS wordt vermoord? Toch hebben degenen, die daarvoor aansprakelijk zijn, gebeden en vroom gesproken: dit is de wil van God, God is met ons. God staat achter al, wat wij doen. Wij volbrengen slechts de Wil des Heren.

Als ik zo iets zie, word ik kotsmisselijk van deze pretenties, van deze huichelarij. Maar ja, het kerstfeest is nabij. Vrede op aarde.... Waarbij het de vraag is, of de mensen de t in het midden van vrede weer door een d hebben weten te vervangen, ook in de welvaartslanden.

Men zal u in die dagen spreken over Gods goedheid, over gods Liefde en vooral over hetgeen God wil, dat gij zult zijn.

Ik geef u dan een raad: Luister niet te diep, maar zoek eerst in uzelve, war de levenswaarden diep in uzelf verborgen zijn, wat die van u eisen. Aanvaard dit als de wil. Aanvaard en leef God, zoals deze in U manifest wordt en zeg niet, dat Gods wil dan daaruit de wereld bepaalt. Zeg alleen tot uzelf: dit is voor mij de wil van God, zoals ik deze beleef en vanuit mijzelf waar moet maken.

Wat moet ik over dit onderwerp nog meer zeggen? Ik heb mogelijk reeds teveel gezegd. Maar wanneer u eens over dit onderwerp nadenkt, probeer dan eens er achter te komen, hoe vaak in het verleden mensen iets Gods wil noemden, terwijl het in feite alleen ging om de zelfzucht van bepaalde groepen en kasten. En vraag uzelf dan ook eens af, hoe vaak de wil van God de verklaring diende te vormen voor een onrecht, dat niet God, maar andere mensen u hebben aangedaan, daarbij stellende dat u dit, omdat het immers de wil van God was, zonder meer zoudt moeten dulden.

Vraag U eens af, hoe vaak u in uw eigen leven iets terzijde hebt geschoven met het gevoel: dit is de wil van God, hier past het mij niet mij te verzetten. En vraag u eens, hoe vaak u juist daardoor niet in staat bent geweest de werkelijkheid te beseffen, waarin u leefde, de werkelijkheid te beleven, die rond u wel degelijk bestond. Stel uzelf deze vragen eens.

En wanneer iemand komt, die zegt: Ik verkondig U de wil

van God, vraag u dan eens af, waarom juist dit de wil van God zou moeten zijn en al het andere niet. Vraag u af, hoe het komt, dat de Schepper van heel het al juist een dergelijke onbetekenende groep of mens voor een dergelijke boodschap zou hebben uitverkoren.

O, de weg van God is raadselachtig, ik weet het. Maar bij enig nadenken lijkt mij veel van die raadselen toch niet zo onverklaarbaar en geheimzinnig.

Wanneer u ondanks dit alles toch bang bent om zelf na te denken, wanneer anderen grote woorden spreken, over hetgeen God van U verlangt, dan heb ik één troost voor u: Wanneer God werkelijk wilde, dat u niet na zoudt denken, had hij u geen bruikbare hersenen gegeven. Ofschoon niemand het bewijzen kan, moogt u wel aannemen, dat het zijn wil is, dat u nadent, dat u uit uw doppen kijkt, konklusies trekt t.a.v. het leven en op grond van dit al, uw eigen leven aanpast aan hetgeen u innerlijk aanvoelt als juist, goed wekelijk, lichtend, krachtig.

Waarmede ik dan door de inleiding heen ben. Enkelen zijn blij en vragen zich af, waarom dit alles nu juist zo moest worden besproken. Of het de wil van God is, betwijfel ik, ofschoon de wil van God wel ergens een rol gespeeld kan hebben. Maar dat weet ik niet. Ik formuleerde, als ik deed, omdat het volgens mijn innerlijkste erkenning hoog tijd wordt, dat mens en geest afstand nemen van de waan, de illusie, waarin men God heeft gemaakt tot een diktatoriaal mannetje, dat precies weet, wat goed voor je is en, ofschoon je een vrije wil hebt en hijzelf je heeft gemaakt, je meteen een rekening presenteert voor alles, wat hij je mogelijk heeft gemaakt.

Vrienden, na de pauze kunt u protesteren, vragen stellen, opmerkingen maken. Ik zal proberen op alles een zo goed mogelijk antwoord te geven. Zeg mij alleen niet, dat U de wil van God kent voor deze wereld. Want tegen dergelijke argumenten kun je niet redeneren. Je kunt er hoogstens om lachen en dan maak je de mensen nog maar boos ook.

Ik hoop in ieder geval, dat u na de pauze veel te berde zult brengen en wens u naast een aangename pauze, ook de moed toe voor uw eigen overtuiging uit te komen.

Tot traks.

-0-0-0-0-0-

Nogmaals allen een goeden avond gewenst.

Wat zijn er voor vragen?

x U sprak even over het lijden van Jezus. Hoe denkt u over zijn angst, mede gezien het onderwerp van hedenavond. In het evangelie blijkt vaak, dat hij de wil van Zijn Vader volgde.

- Ik ben hier inderdaad nogal snel overheen gegaan. Maar ik heb ook nog iets anders gezegd: Wij weten niet, of het de wil van God is voor de wereld. Wat wij kunnen weten, is, dat het voor Jezus de wil van God was.

Een punt van belang. Volgens mij bestaat er geen wil van God, die zo maar zonder meer voor de gehele wereld, voor ieder en alles toepasselijk is en toch door ons beseft kan worden.

Zij zal mogelijk bestaan, dat weten wij niet. Maar in ieder geval zal het niet iets zijn, wat wij kunnen verkondigen. Zo er een dergelijke wil van God bestaat, kunnen wij haar alleen maar ondergaan.

Worden wij echter diep in ons innerlijk verbonden met datgene, wat voor ons God is, dan ontstaat een relatie tussen God en onszelf, waardoor het een werkelijk aanvaardbaar is en het andere geheel niet; die aanvaardbaarheid noemen wij dan de wil van God

Dit is een zuiver persoonlijke zaak. Wanneer Jezus anders zou zijn geweest, zou zijn leven mogelijk ook anders verlopen zijn. Dan zou het voor die Jezus-aangenomen, dat deze een zelfde geestelijke hoogte bereikt had - zeker toch ook de wil van God zijn geweest, dat hij zo leefde en niet anders.

Zeker is het, dat vele dingen volgens ons innerlijk aanvaardbaar, ja, zelfs noodzakelijk zijn, terwijl wij gelijktijdig deze dingen ook ergens vrezen. Want wij zijn wonderlijke gespleten wezens, wanneer wij belichaamd op aarde leven.

Een mens wordt, zoals iemand eens opmerkte, niet slechts geleefd door zijn gedachten, maar ook door zijn buik, Daar zit veel in. Wij allen kennen angsten voor zaken, die wij als noodzakelijk erkennen, die wij weten niet zo heel erg te zijn en die wij desalniettemin onaanvaardbaar blijven vinden.

Wij allen worden steeds weer gekonfronteerd met situaties, waarin wij weten, wat het juiste is en toch mompelen: wanneer dat nu maar anders kon. Dit lijkt mij de basis van Jezus bede: Vader, laat deze beker mij voorbijgaan. Maar niet mijn, maar Uw wil geschiedde.

Want het hoogste, dat er in je leeft, de werkelijke mens met zijn banden met de totaliteit - geloofskwestie van mij - is anders dan je belichaamd bent, of zelfs in een bepaalde sfeer meent te zijn.

Er is dan een strijdigheid. Je wilt geen afstand doen van hetgeen is en toch kun je er niet om heen te weten, dat je waar zult moeten maken, wat er in de kern van je wezen leeft.

Je moet "de wil van God doen", dus je hoogste besef volgen. Je kunt daar tegenover de menselijke wil niet stellen, want de menselijke wil is in feite niet veel meer dan een sterk doorgevoerde begeerte, op welk terrein dan ook.

Uitgaande van het door u geciteerde, stel ik dan ook: Voor Jezus was er een goddelijke wil. Die wil stelde, naar ik meen, niet eens, dat Jezus gekruisigd diende te worden. Ik meen, dat die wil alleen maar zeide: Je kunt geen stap terug doen, want je bent waarheid en die waarheid moet je leven, zelfs wanneer je daaraan stoffelijk ten onder gaat.

Indien ik er nog iets aan toe mag voegen: Ik meen, dat ergens dit voor ons allen geldt. Er komt een ogenblik, dat wij de lagere mens, het lagere ik met zijn beperkingen, op moeten offeren aan het hogere, dat er in ons bestaat. Alleen door dit offer ontwaken wij tot een nieuwe werkelijkheid. Of wij deze laatste dan opstanding noemen of hemel, is niet belangrijk. Belangrijk is, dat er een ogenblik komt voor ons allen, dat wij, soms schijnbaar tegen wil en dank, indien wij uitgaan van ons beperkt standpunt, gestalte zullen moeten geven aan het licht, dat in ons woont.

Dan is het niet alleen maar een verhaal over Jezus, maar in feite ook een verhaal over onszelf. Een verhaal, waarin

wij zelf zeggen: Ach, indien ik dit nu eens anders kon doen. Als dat nu eens anders zou zijn. Meestal proberen wij dan zelfs krampachtig die andere te bereiken of vast te houden, zelfs indien wij innerlijk beseffen, dat dit niet het juiste is.

Misschien zullen ook wij moeten leren om tot de kracht, die ook in ons woont te zeggen: Wanneer het even anders kan, graag. Maar liever alles dan u te verloochenen, licht dat in mij woont.

Voldoende?

x Vindt u niet, dat Gods wil, zover voor de mens van belang de mens in Christus is geopenbaard, met name de wet der Liefde, de bergrede, hebt uw vijanden lief enz. ? Persoonlijk lijkt mij dit wel voldoende.

- Ik vind het ook voldoende, maar vraag mij wel af, of wij hier niet een grote fout maken, wanneer wij daaraan toevoegen, dat dit Gods wil is, zo en niet anders aan de gehele wereld geopenbaard.

Wij kunnen zeggen: hierin vind ik een geestelijke en menselijke waarheid vastgelegd. Dat ben ik onmiddellijk met u eens. Maar op het ogenblik, dat wij dit tot Wil maken, gaan wij de waarheid tot wet maken.

Iets in mij verzet mij tegen het denkbeeld deze zaken aan anderen voor te leggen met een: dit is dan de wil van God. Waaraan ik onmiddellijk toe wil voegen: Voor zover ik dit kan overzien, is het wel voor mens en geest de weg naar God. Het is een kontakt met het hogere.

Ongetwijfeld zitten in al die woorden waarheden, die zowel verbonden zijn met de mens als met de eeuwigheid. Maar zo iets wordt eerst voor jou een waarheid, wanneer je het niet alleen aanvaardt, gelooft, maar ook beleeft.

Het is niet voldoende een theorie te verkondigen dat, men zijn vijanden lief moet hebben. Eerst zal men vijanden moeten hebben en zichzelf zover weten te overwinnen, dat men dezen werkelijk lief heeft. Dan pas weet je, wat dit betekent.

Hebt uw naaste lief, is een mooi woord. Maar velen schijnen deze waarheid te belijden met het voorbehoud, dat een ieder hun naaste is, behalve de mens, die op een ogenblik juist hun hulp werkelijk nodig heeft. Vergeef mij de opmerking.

Daarom stel ik: wanneer wij beweren, dat dit de wil van God moet zijn, verabsoluteren wij. En wij zijn niet volledig, absoluut. Wij zijn alleen maar in ontwikkeling. Als er een goddelijke wil is, die uitdrukbaar is als een directe regel binnen het bestaande, dan kunnen wij die op dit ogenblik nog niet in zijn werkelijke betekenis erkennen.

De enige weg is: de innerlijke waarheid leren beleven, tot zij voor ons een drijfveer is geworden, die wij mogelijk voor onszelf verklaren als de wil van God. Maar wie dergelijke woorden als de wil van God neemt zonder meer, dient dit te beseffen:

Jezus stierf een kleine 2000 jaren geleden. Voordien sprak kennelijk God een heel andere taal. Het oude testament is, naar men mij steeds weer probeert te verzekeren, evenzeer het woord van God als de evangeliën. Maar daarin tref ik dan regels als: oog om oog, tand om tand. Wij hebben te maken met een ierverzuchtige God, een toornige God enz.

Waar is de overeenkomst? Toch is het christendom, zeker

in zijn huidige vormen, gebaseerd op het jodeïsme. Het komt uit het jodendom voort en baseert zich daarop nog steeds. Moet ik dan dit alles, deze strijdigheden, gewoon terzijde stellen en toch zeggen: zo is volgens mij en het christendom de wil van God voor deze wereld?

Of moet ik zeggen: dit is een weg tot God voor mij, die, mits diep in mij beseft, voor mij tot een wet wordt, omdat zij voor mij de verbinding wordt tussen het hoogste, wat ik in mijzelf erken en beloven kan en datgene, wat ik uiterlijk ben, of meen in 'n bepaalde wereld of toestand te betekenen.

Maar ondanks het "hebt uw vijanden lief" blijkt de christelijke praktijk er meer op, dat men zijn vijanden doodslaat vol goede bedoelingen, omdat zij, zodra zij dood zijn, ja vrienden kunnen worden.

Voorzichtig dus met dergelijke woorden, die soms zo wonderlijk worden uitgelegd. Zeg desnoods eerst eens: weest niemands vijand, zelfs niet de vijand van uw vijanden. Dan zou de werkelijkheid dichterbij komen.

O, wij kunnen liefhebben. Maar vaak blijft die liefde een illusie. Wanneer ik hoor, hoe de mensen soms bezig zijn over de liefde gods en gelijktijdig hoor, hoe zij anderen verdoemen, vraag ik mij af, hoe dit te rijmen.

Wanneer b.v. een zeer christelijke groep zendtijd heeft en opeens begint te verklaren, dat alle mensen met een afwijkende leefwijze arme zieken zijn en, wanneer zij dit niet willen aanvaarden, helaas verdoemd zullen zijn, zo vraag ik mij af, waar men de brute moed vandaan haalt. Is dit misschien hun denkbeeld van naastliefde? Dan zouden zij moeten bedenken, dat er ook geschreven staat: oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld worde.

Hen zou ik willen zeggen: jullie weten zo precies, wat God wil, maar kennelijk zijn jullie niet eens in staat tot de liefde, die volgens jullie toch ook Gods wil is, zodat jullie een ieder in zijn eigen recht en waardigheid kunt aanvaarden.

Mijn verzet tegen het gebruik van termen als: de wil van God, komt niet voort uit het feit, dat ik bepaalde dingen als onjuist of onwaar beschouw.

Mijn verzet ontstaat door het feit, dat men met deze term alle kritiek, alle denken, alle bewust handelen en toepassen van eigen besef afsnijdt, terwijl men in de plaats daarvan een blindelings te aanvaarden gezag stelt, hetwelk nimmer in de mens spreekt met de helderheid van het licht zelve, maar alleen verword wordt door mensen, die menen, dat zij gods wijsheid en gods rechten in pacht hebben.

Indien u zegt: voor mij persoonlijk is dit goed, is dit Gods wil, dan is mijn antwoord: ik wilde dat er op aarde velen zouden zijn, zoals U. Wanneer naastliefde enz. de wil van god is voor u, staat u werkelijk dicht bij het licht - tenminste, wanneer u dit ook in uw leven waar weet te maken.

Maar wanneer u zegt, dat dit voor een ieder gelijkelijk zal moeten gelden - wat volgens mij voort pleegt te vloeien uit de term: de wil van God, dan stel ik, dat u dit niet moogt en kunt zeggen, omdat u niet weet wie, wat en hoe een ander is. U weet ook niet, wat in een andere mens de band met God is.

Leef uw eigen banden met God. Ik heb geen bezwaar tegen een mens, die gelooft. Ik aanvaard hem met zijn geloof, mits hij dit geloof voor zich als een praktische waarheid beleeft,

niet alleen als een inzicht, maar in alles, wat hij is en doet.

Maar op het ogenblik, dat iemand zegt: ik geloof het, dus is het de wil van God, dat jij dit ook gelooft, of je het nu innerlijk kunt aanvaarden of niet, dan verwerp ik hem. Dan is er geen kwestie meer van waar geloof, maar komt de neiging tot diktatuur weer om de hoek kijken, die wij overal aantreffen, waar een mens zijn medemens gedragregels, denkwijzen enz. op wil leggen zonder die medemens zeggingschap te geven en hem geloof opdringt, zonder dat die medemens daaraan enige behoefte heeft.

Hopelijk is dit voldoende, maar indien u kommentaar hebt, ga uw gang.

x U stelt, dat u begrip wilt hebben voor een ieder, maar wanneer iemand zo en zo doet, is voor u de grens bereikt en verwerpt u hem.

- Het betekent, dat ik de mens, zoals hij is, kan aanvaarden voor zich en als zichzelf. Maar ik kan nimmer de mens, zoals hij is en denkt, aanvaarden als een opgelegd gezag over anderen.

x Het is een natuurlijk gebod. Maar meent u niet, dat de woorden van Christus objectief mogen worden genomen, d.w.z. voor al wat leeft?

- U moogt dit zeggen, mits u begrijpt, dat anderen dit niet met u eens behoeven te zijn. Dat is juist de grote ellende op uw wereld. Niet alleen Bij het christendom, maar bij alle godsdiensten en zelfs bij de meest persoonlijke wegen tot bewustwording. Overal treffen wij mensen die zeggen: en dit móét je.

Neen. Moeten kunt u verklaren uit stoffelijke verhoudingen, u kunt het baseren op bewijsbare feiten. Maar u kunt dit moeten nooit stellen op grond van een geloof, dat voor u de waarheid is, zonder dat u in staat bent dit besef van waarheid op de anderen over te dragen.

Eerst op het ogenblik, dat in een ander dezelfde waarheid of waarheidsbesef bestaat als in u, zult u beiden onder dezelfde "wet" vallen. Zelfs dan geldt dit niet, omdat u beiden nu gods wil volbrengt of verkondigt, maar omdat u beiden innerlijk de waarheid van God beleeft en die waarheid door uw leven duidelijk probeert te maken.

Mogelijk vindt u het pietluttig, dat ik dit zo nadrukkelijk stel, maar van "de wil van God" wordt zoveel misbruik gemaakt. Hoe lang is het geleden, dat je als christen in de arabische wereld geen voet aan de grond kreeg. Maar wanneer je de zin maar wilde zeggen: er is geen God dan God en Mohammed is zijn profeet.

Kolder. Woorden kunnen geen werkelijk verschil uitmaken. Het gaat niet om hetgeen je met de lippen beledigt, het gaat om hetgeen je leeft. Maar een geloof, dat je leeft, kan niet alleen maar in regels buiten je zijn vastgelegd. Dat moet in je bestaan als een beleefbare werkelijkheid.

Wanneer een mens komt vertellen, dat hij Gods uitverkorene is en over goddelijke krachten kan beschikken, zal ik nooit om hem lachen. Wel zal ik stellen: laat die kracht dan in je daden en niet alleen in je woorden tot uiting komen.

Maar wanneer een mens stelt, dat een bepaald denkbeeld van hem volgens de goddelijke wil is, ofschoon hij de tijd

nog niet heeft gevonden om dit in zijn daden waar te maken, dan moet hij niet zijn stellingen aan de wereld op gaan leggen. Tot zo iemand kan ik alleen maar zeggen: dwaas, zot, keer terug in je hok.

Nogmaals: ik verzet mij tegen geen enkel geloof. Elke mens heeft recht op zijn eigen geloof. Maar geen enkele mens heeft het recht, op grond van dit geloof, anderen te overheersen, hun leefwijze voor hen te bepalen, of hen te verbieden zelf na te denken over de dingen, die voor hen belangrijk zijn.

x U spreekt altijd over naar het licht toegaan. Waarom niet naar het donker gaan.

- Licht is datgene, waarin alles kenbaar wordt. Donker is datgene, waarin alles zijn kenbaarheid verliest. Zo associeert de mens deze begrippen.

Het gebruiken van dergelijke termen is op deze associatie met zien gebaseerd. Wanneer ik zeg, dat God Licht is, bedoel ik niet, dat Hij 100 of 1000 watt heeft en met een knopje uit te schakelen valt, ik zeg ook niet, dat Hij een zon is. Ik zeg in feite, dat God kenbaarheid is. God is voor ons het beleefbare, terwijl het duister het onvermogen is tot kennen en beleven, de afgeslotenheid.

In deze zin werd door mij het woord licht gebruikt. Daarnaast citeerde ik een beeld, dat volgens mij dicht bij de voor ons beleefbare werkelijkheid ligt: het trillende licht, uitgaande van een niet kenbare bron en steeds daartoe terugkerende. Ik koos dit beeld, omdat het voor mij waar is. Maar in de inleiding nog nu hebt u mij ergens horen zeggen: ik geloof dit, ik beleef dit, dus is het waar en dient u dit zonder meer van mij aan te nemen. Ik zal U hoogstens vragen omentwille van een argument tijdelijk iets aan te nemen. Maar u moet denken, u moet beleven, u moet vanuit uzelf de wereld vinden en beleven.

De term licht lijkt mij beter dan het woord God, omdat licht voor de meeste mensen niet zozeer verbonden is met een mensachtige persoonlijkheid.

Het licht kan wel degelijk een persoonlijkheid hebben, ook al ken ik de werkelijkheid daaromtrent niet. Maar wanneer je spreekt over God, komen de meeste mensen instinctief aan- dragen met alle kwaliteiten en eigenschappen, die volgens de mensen God dient te bezitten, zonder dat men weet, of er waarheid in schuilt.

Vergeef mij dat ik het zo stel: maar spreek je van God, dan denkt men aan een mannetje. De God der mensen is een supermens.

Licht is abstracter. Ik heb dan wel te maken met een verschijnsel, met een kracht, met een beleving, maar zonder dat dit automatisch ook iets wordt, wat menselijk is of lijkt, beantwoord aan menselijke kwalificaties en menselijk geheel bepaalbaar is.

Vandaar mijn voorkeur.

x Is het licht niet alleen kenbaar tegen de achtergrond van de duisternis en omgekeerd?

- Volledig juist. Licht en duister in deze zin zijn de twee tegenstellingen, grenzen, waarbinnen het besepte bestaan mogelijk wordt.

Ik zal dan ook niet spreken over het duister als een waarde, die geheel losstaat van het licht. Maar de reden voor mijn

keuze is niet gebaseerd op mijn waardering, maar op de associatieve inhouden van het woord licht.

Indien wij echter ooit, zo wij dit redelijk zouden kunnen, het wezen Gods zouden willen bepalen, zouden wij moeten beginnen met de stelling: God is alles, dus duister en licht, blijdschap en leed enz. Zelfs de hoogste sfeer en de diepste hel - bij wijze van spreken - zijn evenzeer deel van God.

De tegenstelling geeft dan volgens mij niet de werkelijke waarde van de dingen weer, maar vormt eerder voor ons de mogelijkheid tot beleven.

Mensen moeten dingen breken om ze te kunnen beseffen. Eerst door het breken van het licht in delen ziet de mens de kleur, die er altijd is, maar die alleen kenbaar wordt, wanneer het witte licht uiteen valt.

Zeker weet ik het natuurlijk niet, maar ik denk zo, dat wij niet in staat zouden zijn om ook maar één enkel vonkje van de goddelijke werkelijkheid te verdragen. Indien wij zouden worden gekonfronteerd met de oerkracht, zo meen ik, dat wij daardoor onmiddellijk in al onze bestanddelen ontbonden zouden worden.

Zelfs indien ik in mijzelf het licht beleef, mijn beeld van God, zal ik toe moeten geven, dat dit ten hoogste een soort benaderen van een werkelijkheid kan zijn, maar nimmer het geheel zal kunnen omvatten.

Juist daarom lijkt het mij belangrijk je woorden voorzichtig en met bewustzijn te kiezen. Zeker, ik blijf ook geijkte beelden en termen gebruiken. Maar ik kan moeilijk neoplasmen gaan scheppen om God te omschrijven, wanneer ik de verklaring voor de nieuwe termen toch weer in de oude moet gaan geven.

Bespreek je dit onderwerp, zo ga je dus uit van de gangbare termen, maar bepaalt je keuze voor de meest abstracte, niet voor de meest konkrete voorstelling.

Maar met uw stelling hebt u verder gelijk: wanneer er alleen licht zou zijn, zou niemand duister en daardoor ook niet een werkelijk besef van het licht kennen. Er zouden geen contrasten zijn, geen schaduwen, die diepte geven.

En wanneer het alleen maar duister zou zijn, zou er geen kenbaarheid bestaan in de voor ons gangbare vormen. Juist door het samenvallen van licht en duister in afwisseling ontstaat een cyclus, waarin men tot grotere erkenningen en juistere waarnemingen kan komen.

Trouwens, de eenheid van licht en duister vind je ook op uw wereld terug, waar de wisseling van licht en duister voor het leven van bepalende invloed is. Planten b.v. scheiden en verbruiken overdag andere gassen en stoffen dan gedurende de nacht. Op deze wijze kunnen zij dan weer een evenwicht in standhouden, dat voor andere levensvormen, zoals b.v. de mens, van groot belang is.

Komt dit alles niet voort uit de beperkingen van ons weten en vermogen tot bewustzijn?

Dat ben ik met u eens. Wanneer wij alles zouden kunnen bevatten, zouden er, dunkt mij, voor ons geen problemen meer bestaan.

Maar mogelijk kun je ook zeggen: wij moeten door datgene,

dat wij op dit moment zijn en de beperktheid, van hetgeen wij zijn - in waarschijnlijkheid - voortdurend indelen en verschillen maken. Wij kunnen niet direct erkennen. Wij kunnen alleen op basis van vergelijking en tegenstelling tot kennen komen.

Zolang wij daarmee bezig zijn, zullen wij de eenheid niet beseffen en zullen wij in ons denken en bestaan steeds de nadruk leggen of verschillen.

Toch is de kosmos zelf en de kracht daarvan eerst kenbaar voor ons, wanneer wij gaan zien, wat gelijk of vergelijkbaar is in alle dingen. Wanneer wij overeenkomsten vinden, zullen wij dichter bij de werkelijkheid van God komen, dan door ons zoeken naar verschillen.

Maar door ons menselijk uitdrukken en beleven zijn wij juist weer voornamelijk aangewezen op verschillen, omdat wij alleen daardoor kunnen oordelen. Oordelen is een belangrijk deel van het menselijk bestaan, ook al staat er geschreven: oordeelt niet, opdat gij niet geoordeeld worde. Onjuist is die uitspraak overigens niet, want elke keer, dat wij contrasten gebruiken om te oordelen, beoordelen wij mede onszelf, of wij dit nu beseffen of niet. Je kunt een ander niet zonder meer veroordelen. Je kunt hen alleen veroordelen als tegenstelling, tot hetgeen je zelf bent en denkt. Maar dan beoordeel je ook, wat je zelf bent.

x Is het dan zo, dat alles, wat je in een ander opmerkt, in jezelf moet leven, omdat het anders niet opgemerkt zou worden.

- Tja. Er is veel rottigheid op de wereld, vindt U niet? Wanneer wij in iets het kwade zien, dan moet er in ons iets bestaan, waardoor dit andere voor ons als kwaad kenbaar en registreerbaar wordt. Eenvoudig gezegd:

Waar werkelijke en intense liefde mogelijk is, is een vurige haat eveneens mogelijk. Wanneer wij de haat in anderen erkennen, zo is dit, omdat achter onze liefde die zelfde wanhopige afwijzing kan schuilen als die, welke zich bij de ander uit in haat.

Hopelijk is het voldoende?

x Volgens menselijke begrippen is 't al of God onbeperkt. Is dat zo?

- Ja .... Dit gebouw is oneindig, sprak de mier, die door het congresgebouw wandelde. En voor die mier was het zo.

Zolang wij niet even groot, of bij benadering zo groot kunnen zijn als God, kunnen wij ook niet zeggen, of hij oneindig is. Maar voor ons is hij oneindig. Of hij in zich mogelijk eindig is? Wat doet dat voor ons terzake?

Lang geleden heeft een vriend van mij eens gezegd: Wanneer wij alles van het kenbare al samen kunnen vatten, is dit geheel mogelijk alleen maar een amoëbe, die drijft in een onbekende oceaan...

Je weet niet, waar het einde is, of er een einde is. Omdat je dit niet weet, kun je volstaan met tot jezelf te zeggen: voor mij is dit oneindig. Maar zeg nimmer: dus is dit oneindig. Want dat weet je niet.

x Als dit, wat wij zijn, een droom is van God, wat gebeurt er dan, wanneer hij wakker wordt?

- Waarschijnlijk zal hij zich dan afvragen, hoe hij aan die nachtmerrie is gekomen....

Altans, wanneer God menselijk genoeg is om te dromen, zoals mensen doen. Mogelijk zegt hij dan tot zichzelf: dat komt vast van de kreeft van gisteren.

Wat een vreemd antwoord moge zijn, maar meteen duidelijk illustreert, dat wij alleen door een dergelijke vraag te stellen in feite van God een mens maken.

Als God ons droomt, zo heeft hij in ieder geval een behoorlijke omvang van dromen, met al die details. Maar of God ons droomt of niet, is voor ons in feite van weinig belang, vriend.

Wanneer zo dadelijk een zwaarwichtige persoon langs u loopt en u daarbij op de tenen trapt, dan kan God dit wel dromen, maar ú voelt het.

Waarmede ik maar zeggen wil - en mogelijk is dit toch wel een verstandige konklusie - dat wij te weinig weten omtrent God om zelfs maar te kunnen zeggen, wat wel of niet is.

Het is mogelijk, dat God ons droomt, dat hij ons geschapen heeft, dat hij ons denkt, het is mogelijk, dat wij alleen maar ontstaan zijn uit de kracht, die hij is. Wij weten het eenvoudig niet, kunnen dit niet weten.

Maar één ding is zeker: voor ons is dit een werkelijkheid, waarin wij leven. En wanneer wij de werkelijkheid van dit leven maar inzien en niet proberen, de feiten voortdurend met stellingen en veronderstellingen voor onszelf terzijde te dringen of te veranderen, zo levende uit de feiten en levend uit ons eigen wezen, zo probeerende het meest juiste, dat wij kennen waar te maken, dan doen wij geloof ik alles, wat een God, wat hij ook verder doet of is, van ons kan verwachten. Wat geloof is.

x Was Einstein niet een magiër, die zijn denkbeelden omtrent de kosmos neerlegde in mathematische formules?

- Een magiër is volgens mij een mens, die verder doordringt in de werkelijkheid dan de meeste van zijn medemensen en daar dan gebruik van weet te maken. In deze zin was Einstein een magiër.

Maar misschien kun je hem nog beter omschrijven als een denker, die geprobeerd heeft de gelijktijdig meest esoterische en konkrete taal, die de mens tot op heden kent, geheel te beheersen: de mathematica.

Met cijfers, algebra, geometrie enz. kunnen wij dingen op een zodanige wijze stellen, dat zij door een ander, die aan de regels van uitdrukking gebonden is, niet kunnen worden misverstaan.

Het is gelijktijdig de enige methode van goed spreken met jezelf, omdat het je onmogelijk wordt gemaakt jezelf te bedriegen. Je kunt immers niet opeens de waarde van een van de tekens, letters, lijnen opeens veranderen, zonder dat dit onmiddellijk kenbaar wordt en problemen veroorzaakt, waardoor je terug moet gaan tot het begin.

Je kunt dus niet terloops emotionele veranderingen aanbrengen, zoals in de meeste redeneringen wel gebeurt. Zo was het voor Einstein mogelijk alles, wat in zijn denken als mogelijkheid bestond, zodanig uit te drukken, dat hij met een konkrete wereld werd gekonfronteerd en op logische en voor de wereld volgbare wijze in deze mathematische taal zijn innerlijk besef ook voor zijn medemensen uit te drukken. Is dit voldoende?

x

Volgens mij zijn de God uit het oude en uit het nieuwe testament twee verschillende goden. Was dit zo?

- Indien beiden goden waren, betekent dit alleen maar, dat wij over hen niet behoeven te spreken, wanneer wij ons bezig proberen te houden met de werkelijke God, de werkelijke Kracht, het werkelijke Licht.

Maar wanneer U het mij vraagt - en dit is iets anders - dan ben ik er wel van overtuigd, dat Jehova, Jahwe, een stamgod was. Wij kunnen de oorzaak hiervoor zien in de vereniging van verschillende stammen door Mozes bij de uittocht uit Egypte.

Wij hebben hierbij te maken met mensen, die zoonaanbidders zijn geworden, maanaanbidders, vuuraanbidders. Al deze mensen moeten één God vinden. Het lijkt mij duidelijk, dat de namen van hun God mede verbonden worden aan de ene God, die zich openbaart in het vuur - het brandende braambos, maar ook in het licht van zon en maan. Een God, die zijn kenbaarheid vindt in alle dingen, maar voorkeur schijnt te hebben voor bepaalde attributen.

Bedenk, dat God de trekkende israëlieten leidt door zich overdag te tonen als een rookwolk en des nachts als een vurige zuil. Wat begrijpelijker wordt, wanneer je je realiseert, dat vuur in maanaanbedding reeds lange tijd een rol spelen bij de aartsvaders. Maanaanbedding kwam b.v., evenals vuuraanbedding, voor in Ur. In Nineveh vinden wij maanaanbedding. Zonverering in Egypte.

Het lijkt mij begrijpelijk, dat de joden overal iets van de heersende godsvoorstellungen hebben geleerd. Het is begrijpelijk, dat men zo tot een godsvoorstelling komt, die alleen optreedt voor dit volk. Een stamgod.

Mogelijk vindt u het niet aanvaardbaar en denkt u meer aan een kosmische God. Maar ik ben ervan overtuigd, dat de voorstelling van de joden die van een stamgod was, een voorstelling, die veel dichter bij de werkelijke God komt dan elders, waar men beelden aanbidt, maar toch: een stamgod.

De God is dan ook de weergave van het volk, geen kosmisch wezen, maar een beperkte godheid, die zich vooral bezig houdt, zowel met het regelen van het leven van het joodse volk als het beschermen daarvan tegen anderen.

Deze godsvoorstelling verschilt m.i. zeer veel van de Vader, die Jezus verkondigt. Maar al zijn die verschillen voor ons kenbaar, er is sprake van mensen, die vereren. Zijn deze voorstellingen van mensen misschien toch alleen maar aanduidingen van een en dezelfde kosmische kracht? Ergens zal dit wel waar zijn.

Maar voor ons zijn er duidelijke verschillen. En voor ons geldt juist daardoor te meer de zekerheid, dat niet de God, die verkondigd wordt, maar de God, die door ons beleefd wordt, voor ons de ware God is. Laten wij ons daarop dan maar voorlopig richten.

Een God, die geen antwoord geeft, kan maar weinig betekenis voor je hebben meen ik. Maar een God, die antwoord geeft, een God, die je aanhoort, zo vreemd dit moge klinken, is een God, waarmee je leven kunt.

Wanneer er een licht in mij is, zo is dit licht alleen belangrijk, wanneer het uit mij kan treden als kracht. Wanneer je alleen maar het beeld van licht in jezelf koestert, zonder daarvan iets te leren, of er iets mee te doen, zet je je

licht alleen maar onder de korenmaat en heeft het geen betekenis. Het evangelie waarschuwt dan ook, dit niet te doen. Overigens is er niet veel kans, dat in uw tijd de mensen hun licht onder de korenmaat zetten. Zij zetten eerder hun duisternis op een kandelaar.

In feite gaat deze vraag weer over een "wat is God?" Ik zeg: God is datgene, wat je antwoord geeft en spreekt in de termen van je eigen bestaan en denken.

Daarom is het best mogelijk, dat de God van Israel en de Vader van Jezus een en dezelfde zijn, maar dat deze kracht zich uitte middels verschillende normen van besef en zo als een geheel andere uitdrukking van macht en leven tot ons komt, ofschoon de werkelijkheid van dit wezen is, dat het antwoord geeft.

x U zei een kosmische God? In het begin vind ik bij u andere aanduidingen.

- Iedereen heeft zijn eigen beeld van god. Wanneer ik zie naar de golving van licht, uitgaande van een bron, die ik niet ken en niet kan bepalen, zeg ik: voor mij is dit God. Maar het is al datgene, wat wij kennen, datgene, wat voortbrengt. Het is dus ook de Vader. Maar dan niet in de bijna sexueel persoonlijke zin, waarin de mensen dit woord vaak gebruiken. Hij is de voortbrenger.

Ik meen, dat dit voor mij dus iets anders ligt dan bij de meeste mensen, die over de Vader spreken. Ik geloof, dat God alleen dan "vader" kan worden op het ogenblik, dat de mens in zich zoveel van God kan beleven en beseffen, dat hij met God kan spreken en van God een antwoord kan verwachten.

Hiermede moet ik af gaan sluiten. Sprekende over de wil van God, vrienden, valt u waarschijnlijk mijn afwijzing van deze term het sterkste op. Toch geloof ik in een wil van God. Maar dan niet een willen, dat voor mij omschrijfbaar is, karakteriseerbaar is, door de gehele wereld op dezelfde wijze benaderd kan worden en gelijk beleefd wordt. Daarin geloof ik niet.

Men zegt: de wil van God. Maar zeg je niet: de wet, die heel het al regeert? Dat is een wet, die zich bewijst, niet slechts een stelling, die men leert tot men, in gaan vergrijpsd, de vrijheid niet meer vinden kan om zelf te zijn en zelf te denken.

Men zegt: de wil van God. Maar in mij opeens komt een kracht, de macht waarden uit te dragen die ik nog niet kende, wanneer het antwoord op mijn vragen in mij ontstaat en zo mij leven laat, is groter vreugd, in steeds meer licht, in innerlijke zekerheid en in tevredenheid, dan weet ik wel, dat voor een ander dit als 's Heren wil soms niet bestaat.

Maar wat mijn wezen ondergaat in mij: de wil van God. Men zegt: de wil van God en heeft in woorden neergeschreven: dit is de basis kracht van zijn van alle leven, alle werkelijkheid en alle stof. Waar heeft een mens in woorden ooit die werkelijkheid omvat, het zijnde al met alle leven saamgevat in een begrijpelijke zin -- door mensen neergeschreven -- die zegt: Zo is de wil van God en anders niet? Ik heb die nooit gehoord, ik heb die nooit gelezen.

Goeden avond, vrienden.

d.d. 19 december 1975

-0-0-0-0-0-